

Valokuvaaja Matti Kärkön merkittävä negatiivikokoelma kaikkien nähtävillä

Keväällä 2017 Lapin maakuntamuseoon saapui suuri määrä lasinegatiiveja, joissa on noin 1920–50-luvuilla otettuja kuvia Kemijokivarren kylistä. Kuvat on ottanut Rovaniemen Louejärvellä asunut **Matti Kärkkö** (1910–1977). Hän työskenteli valokuvaamisen lisäksi metsätyömailla kasöörinä, joten perinteisten henkilö- ja ryhmäkuvien lisäksi aineistossa on kuvia myös savotoilta ja uitosta. Kärkön lapset lahjoittivat tämän arvokkaan aineiston Kotiseutuyhdistys Rovaniemen Totto ry:lle, ja sen työstämiseksi yleisön saataville saatiin rahoitus Rovaniemen Lions Club Alakemijoelta ja Lapin yliopistolta. Vuosien 2017–2018 Lapin maakuntamuseon tiloissa tehdyn työn aikana lasinegatiivit pikkuhiljaa avasivat arvoituksiaan, yllätyksiä unohtamatta!

Matti Kärkön negatiivit puhdistettiin, digitoitiin, asiasanoitettiin ja pakattiin arkistointikelpoisesti *Nätti-Jussi* -hankkeessa. Työn suoritti Lapin yliopistossa graafisen suunnittelun pääaine- ja valokuvauksen sivuaineopintojaan viimeistelevä **Hilja Paloniemi** Lapin maakuntamuseon valokuvaajan **Jukka Suvilehdon** ja kuva-arkistonhoitajan **Suvi Harjun** avustamana. Hanke sai alkunsa, kun muurolalainen **Viljo Huttu** oli löytänyt lasinegatiivit vanhan rakennuksen ullakolta sahanpurujen seasta ja ottanut niistä pinnakkaiskopioita tiedonkeruuta varten. Sen jälkeen hän oli kääriyt lasinegatiivit sanomalehtiin vanhaan postin jakelulaatikkoon. Siinä ne tulivat museolle ja työ alkoi kääreiden purkamisella. Negatiiveja arvioitiin tässä vaiheessa olevan noin 500 kappaletta, eikä niiden sisällöstä ollut tarkkaa tietoa. Paperikääreistä paljastuneet negatiivit osoittautuivat melko huonokuntoisiksi ja niissä oli kummallinen haju, mistä syystä niitä tuuletettiin vetokaapissa kolmisen kuukautta. Myös kuvien määrä yllätti: todelliseksi määräksi osoittautui 1461 kappaletta, joista 1211 oli lasisia ja 250 muovipohjaisia.

Negatiivit puhdistettiin kuvapuolelta kostuttamalla pumpulituppoa muutamalla tipalla ionivaihdettua akkuvettä ja pyyhkimällä kevyesti niin, ettei lasin pintaan jäänyt jälkiä. Pinttynyt lika puhdistettiin isopropyylialkoholilla. Negatiivien emulsiopuoli harjattiin kevyesti tarkoitukseen sopivalla konservointiharjalla puhtaaksi pölystä ja sahanpuruista. Tiukemmin kiinnittyneet roskat irrotettiin tarkoitukseen sopivalla työkalulla varovasti. Osa lasinegatiiveista oli haljennut tai pahasti vaurioitunut kosteuden ja hankauksen takia niin, että emulsiopuoli oli hauras. Niiden käsittely tapahtui erityisen varovaisesti. Puhdistamisen jälkeen paperikuoriin käärityt negatiivit pakattiin säilytyslaatikoihin ja täydet laatikot kuljetettiin museon kuva-arkiston suojiin odottamaan digitointia.

Kuvien sisältö paljastuu

Puhdistus saatiin päätökseen joulukuussa 2017 ja digitointi aloitettiin saman tien. Se tapahtui valokuvaamalla negatiivit kohtisuoraan ylhäältä päin valopöydän päällä. Sen jälkeen digitoidut negatiivit käännettiin tietokoneella positiiviksi ja niille tehtiin pikainen kuvankäsittely. Tässä vaiheessa kuvien sisältö alkoi vihdoinkin avautua. Niistä paljastui perinteisiä ryhmä- ja henkilökuvia eri-ikäisistä ihmisistä, sekä kuvia rakennuksista ja erilaisista juhlista kuten hautajaisista, mutta myös tilannekuvia metsätyöistä, uitosta ja maataloustyöistä. Kuvia oli myös arkisista askareista, kuten joen rannassa pyykkäävistä naisista taustallaan jokiveneessä kalastelevat miehet.

Tarinat kuvien taustalla

Seuraava vaihe oli kuvien siirtäminen ja asiasanoittaminen *Cumulus*-kokoelmatietokantaan sekä julkaiseminen Lapin maakuntamuseon kokoelmaselaimessa. Osa kuvista päästiin lisäksi kirjaamaan tunnistetietoja, joita projektissa valtavan suurena apuna ollut Viljo Huttu oli kerännyt järjestämällä negatiiveista ottamiensa pinnakkaisvedosten kanssa tunnistamistilaisuuksia Muurolan alueella. Saimme kuvien henkilöiden ja paikkojen tunnistamiseen apua Viljo Hutun lisäksi myös kokoelman lahjoittaneilta Matti Kärkön lapsilta, sekä muurolalaiselta **Matti Ansalalta**, jotka vierailivat museolla

katselemassa kuvia ja kertomassa niihin liittyviä tietoja ja tarinoita. Valokuvaajan kerrottiin olevan ystävällinen ja lapsirakas, mikä kuvista välittyikin.

Metsätyökuvia tarkastellessamme silmiimme osui eräs erityisen tunnettu henkilö – itse **Nätti-Jussi** eli Juho Vihtori Nättihän se siinä poseerasi tuuheaaoksaisten sembramännyn edustalla! Valokuvaajan lapset osasivat kertoa, että kuuluisa tarinaniskijä oli viihtynyt Louejärven pirtissä, jonka pihapiirissä kasvavan puun luona hänet myös kuvattiin. Matti Körkkö käytti samaa puuta usein kuviensa taustana. Kuvat hän kehitti samaisen pihan maakellariin rakennetussa pimiössä.

Kuviin liittyvien tunnistetietojen keräämistä jatkettiin vielä keväällä 2018 Ruikan Erän toimitalolla järjestetyissä kahdessa tunnistamistilaisuudessa, joihin saapui mukava määrä väkeä. Kuvat nostattivat paljon yhteisiä muistoja ja naurua riitti.

Huhtikuussa 2018 **Helka Körkkö** toimitti Matti Körkön kuvien oikeudenomistajien puolesta Lapin maakuntamuseolle lisää Körkön kuvaamia negatiiveja, sekä valokuvausvälineistöä tutkittavaksi. Tässä kokoelmassa negatiiveja oli noin 800 kappaletta ja niiden digitointiprosessi käynnistyi tammikuussa 2019. Tämän talven ja kevään aikana loputkin negatiivit tallennetaan maakuntamuseon Cumulus-tietokantaan ja kuvakokoelmaan kaikkien nähtäville. Myöhemmin keväällä järjestetään jälleen myös kaikille avoimia tunnistamistilaisuuksia Ruikan Erän toimitalolla. Tarkoituksena olisi saada kerättyä mahdollisimman paljon tietoa kuvista ja niissä esiintyvistä henkilöistä ja paikoista.

Kaiken kaikkiaan Matti Körkön valokuvia tallennetaan Lapin maakuntamuseon tietokantaan *Nätti-Jussi* -hankkeen aikana 2255 kappaletta. Alun perin melkoiselta mysteeriltä vaikuttanut negatiivikokoelma on paljastunut laajaksi, sekä paikallishistoriallisesti ja erityisesti Kemijokivarren kylien ihmisten ja heidän yhteisönsä kannalta merkittäväksi.

Hilja Paloniemi